

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МЕРЕЖЕВОЇ ВЗАЄМОДІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ: ПРАГНЕННЯ ДО ПОСЛІДОВНОСТІ ТА НЕТИКЕТ

Андрос М.Є. (ORCID ID: 0000-0002-6651-1853)

Цифровізація сучасної освіти зумовлює трансформацію традиційних етичних норм у формат нетикету (мережевого етикету). Цифровий етикет (нетикет) як різновид прикладної етики постає динамічною сукупністю принципів, норм і правил мережевої віртуальної комунікації, що реалізується за допомогою всіх видів електронних засобів. Він забезпечує впорядкування професійної поведінки в онлайн-просторі, формує стандарти взаємної поваги, відповідальності та безпеки, а також сприяє підтриманню конструктивної групової динаміки в умовах «екстремальної дистанційності» [1].

Особливої ваги це питання набуває в системі освіти дорослих (Adult Learning), де викладач виступає не лише транслятором знань, а й архітектором цифрового комунікативного простору. Проте успішність впровадження нетикету залежить не лише від технічних навичок, а й від глибинних психологічних характеристик особистості, зокрема від її прагнення до когнітивної послідовності.

Методологія та вибірка. Для дослідження було використано методику «Шкала прагнення до послідовності» (Preference for Consistency, PFC), розроблену Р. Чіалдіні, Н. Тростом та Д. Ньюбергом [2] для вимірювання бажання людини бути:

- послідовним у власних відповідях (*внутрішня послідовність*),
- бажання здаватися послідовним іншим (*публічна послідовність*),
- бажання, щоб інші були послідовними (*послідовність інших*).

В оригінальній версії автори використовували 9-бальну шкалу, проте в межах даної роботи дані були адаптовані до 5-бальної шкали для зручності респондентів.

Характеристика вибірки: В опитуванні онлайн (Google Forms) взяли участь 106 слухачів курсів підвищення кваліфікації – науково-педагогічного персоналу закладів загальної середньої, фахової передвищої та вищої освіти. Важливою характеристикою групи є високий рівень цифрової соціалізації: 80% респондентів використовують веб-ресурси мережі Інтернет в освітніх цілях (технології дистанційного навчання) понад 5 років, а 75 % задіяні в мережевій віртуальній соціальній взаємодії понад 15 років.

Аналіз результатів дослідження. Аналіз отриманих даних за методикою «Шкала прагнення до послідовності» (PFC) у вибірці науково-педагогічних працівників (n=106) дозволяє констатувати наявність стійкої кореляції між високим рівнем когнітивної консистентності та стратегіями побудови віртуальної комунікації (нетикету).

Внутрішня цілісність як фундамент етичного лідерства викладача.

Найвищі показники згоди зафіксовані за твердженням №2 («Для мене важливо, щоб мої вчинки відповідали моїм переконанням» – 62 особи обрали «Повністю згоден»). В контексті Adult Learning це свідчить про те, що викладач сприймає правила нетикету не як зовнішню надбудову, а як частину власної професійної ідентичності.

Високий бал за цим показником прогнозує високу надійність модерації: якщо викладач декларує принципи академічної доброчесності або взаємоповаги в мережі, він стає «живим еталоном» цих правил. Це мінімізує ризик виникнення подвійних стандартів, які часто стають причиною конфліктів у цифровій освіті.

Публічна презентація образу та «цифрове обличчя».

Особливий інтерес викликають результати за пунктами №7 та №15, де переважна більшість респондентів підтвердила важливість демонстрації стабільності для оточуючих. Для викладацької спільноти характерне прагнення до збереження професійного авторитету через незмінність позицій.

У впровадженні нетикету це має двобічний вплив:

1. Позитивний: Створюється прогнозоване та безпечне комунікативне середовище. Слухачі курсів чітко розуміють межі допустимого.

2. Ризиковий: Високе прагнення «здаватися послідовним» (пункт №16 — 46 осіб «Скоріше згодні») може призвести до комунікативної ригідності. Викладач може уникати визнання власних помилок у чаті або ігнорувати необхідність адаптації правил під запити групи, щоб не «втратити обличчя».

Бар'єри адаптації до нових форматів мережевої етики.

Аналіз відповідей на твердження №12 («Волю робити речі одним і тим самим перевіреним способом» — сумарно 66 позитивних відповідей) висвітлює проблему технологічного консерватизму. Нетикет — це динамічна система, що постійно трансформується (від офіційних e-mail до неформальних месенджерів).

Високий рівень PFC у науково-педагогічних працівників може виступати психологічним бар'єром при переході до більш демократичних, «горизонтальних» моделей комунікації. Наприклад, використання емодзі, стікерів або скорочень у навчальних чатах (форумах) може розцінюватися респондентами як прояв «непослідовності» професійної ролі, що породжує внутрішній дискомфорт (пункт №10).

Проекція очікувань на слухачів та конфліктний потенціал.

Твердження №8 («Мене дратує, коли людина, від якої я залежу, поводить ся непередбачувано») та №14 щодо передбачуваності близьких друзів отримали масову підтримку. Оскільки в освітньому процесі викладач і студент перебувають у стані взаємозалежності, ці очікування автоматично переносяться на цифровий етикет студентів.

Ми припускаємо, що викладачі з високим PFC будуть найбільш гостро реагувати на:

- порушення часових меж (повідомлення у неробочий час);
- нечіткість формулювань у запитах;

- зміну формату виконання завдань без попереднього узгодження.

Зворотне твердження №18 («Мене не надто турбує, якщо мої дії є непослідовними») отримало 79 негативних відповідей (37+42), що остаточно підтверджує: послідовність є ключовою цінністю для даної професійної групи.

Таким чином, рівень PFC викладача є визначальним фактором успішності впровадження нетикету. Високий PFC забезпечує стабільність та етичність комунікації, проте вимагає свідомої роботи над когнітивною гнучкістю, аби прагнення до «перевіраних способів» не перетворилося на гальмо цифрової трансформації освіти.

Підсумовуючи результати дослідження, можна зробити такі **висновки**:

По-перше, рівень прагнення до послідовності у науково-педагогічних працівників є домінуючою рисою, що забезпечує високу надійність та етичність їхньої віртуальної комунікації.

По-друге, значний цифровий стаж респондентів не скасовує потреби в когнітивній консистентності, а навпаки – кристалізує певні «етичні шаблони», які можуть входити в протиріччя з новими трендами нетикету.

По-третє, у процесі підвищення кваліфікації науково-педагогічного персоналу (Adult Learning) увагу слід приділяти розвитку когнітивної гнучкості. Важливо донести, що адаптація нетикету до вимог часу не є порушенням внутрішньої послідовності, а виступає стратегічним інструментом збереження педагогічного впливу в нових умовах.

Перспективи подальших досліджень полягають у порівняльному аналізі PFC викладачів та здобувачів освіти для розробки спільних протоколів мережевої етики (нетикету), що мінімізували б когнітивний дисонанс обох сторін освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Андрос М.Є. Цифровий етикет: психологічні особливості динаміки змін особистості. *Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти*, 2025. № 1(5). С. 86–98. DOI: <https://doi.org/10.18372/2786-5495.1.20580> URL: <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/DEU/article/view/20580/27605>.

2. Cialdini, R. B., Trost, M. R., & Newsom, J. T. Preference for consistency: The development of a valid measure and the discovery of surprising behavioral implications. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1995. 69(2). С. 318–328. URL: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.69.2.318>.

ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ СУДДІВ ТА АДВОКАТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ОСВІТНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Бартош С. Б. (ORCID ID: 0009-0006-0171-965X)

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну, що розпочалося у лютому 2022 року, суттєво трансформувало умови професійної діяльності правничої спільноти. Судді та адвокати опинилися в ситуації, яку дослідники визначають як «спільна травма»: фахівець, який здійснює правосуддя або захищає права громадян, сам безпосередньо перебуває під дією тих самих травматичних чинників, що й особи, яким він надає допомогу [1]. У цьому контексті проблема професійного вигорання учасників судочинства набуває не лише наукової, але й безпосередньої суспільної значущості, оскільки психологічне виснаження правника неминуче позначається на якості відправлення правосуддя та ефективності захисту прав людини.

У сучасній науковій літературі синдром професійного вигорання розглядається як багатовимірний феномен, що охоплює три взаємопов'язані компоненти: емоційне виснаження (поступове вичерпання емоційних та енергетичних ресурсів), деперсоналізацію (відстороненість і цинічне ставлення до учасників правового процесу) та редукцію відчуття власної фахової спроможності. Відповідно до результатів масштабного емпіричного дослідження, проведеного С. Schreвер зі співавторами серед 602 австралійських суддів, 75,2% з них мали показники вигорання у зоні ризику, а